Nr. 4 2026

Akademikern.

Medlemsmagasinet från Akademikerförbundet SSR

Här blir nästan inga barn gjorda

Minskat barnafödande sätter press på välfärden.

Välkommen

Foto: **Viktor Gårdsäter**

TELEFONER

Smarta och farliga

Annika Clemens
Chefredaktör
Akademikern

Det föds allt färre barn i Sverige. Ingen vet varför. Genom historien har barnafödandet gått upp och ner, oftast i takt med konjunkturen. Men sedan 2010 har kurvan gått stadigt neråt oavsett goda eller dåliga tider.

Liknande utveckling ses i stora delar av den industrialiserade världen. Makthavare gnuggar sina tinningar. För även om det aldrig har funnits så många människor på jordklotet tidigare och även om många av jordens resurser används till bristningsgränsen så kan samhällsekonomin påverkas om vi blir färre invånare. I alla fall på sikt, när besparingar på skolor och förskolor inte kan kompensera för de högre kostnaderna för äldreomsorg.

Och förklaringen då? Det har lanserats många, allt från en orolig omvärld med klimatkris till att kvinnors frigörelse leder till att kvinnor väljer bort att bli föräldrar.

Men det finns en förklaring som jag tycker är extra intressant. Den om smarta telefoner och sociala medier. Det visar sig nämligen att den nedåtgående kurvan för barnafödande sammanfaller i tid med att den smarta telefonen och bättre internetuppkoppling lanseras.

Ju mer tid ungdomar lägger på att titta i sina telefoner med beroendeframkallande appar, desto mindre tid har de att träffas, bilda par och på sikt skaffa barn. Intressant nog sammanfaller även kurvan för psykisk ohälsa bland unga med införandet av smarta telefoner. Mer tid för sociala medier, samtidigt ökad psykisk ohälsa. En tillfällighet?

Tipsa oss!

Akademikern är till för dig. Vad vill du läsa om? Mejla redaktionen@akademikern.se

Innehåll

”För varje skola som stängs, varje förskola som läggs ner, blir det lite mindre liv.”

8
Ordförande
Hårda förhandlingar väntar.

10
Aktuellt
Heike Erkers slutar efter kongressen – ny ordförande sökes.

15
Frågan är ...
Varför har det blivit svårare att jobba hemifrån?

18
Välfärd under press
Nästan ingenstans föder kvinnorna så få barn som i Strömsund.

29
Krafttag för ökat barnafödande
Regeringen vill veta varför allt färre väljer att skaffa barn.

36
Planerar för fler
Trots minskande födelsetal växer Järfälla – kanske till och med för fort.

42
Rekordfå bebisar
Spermierna, telefonerna eller omvärlden – vems är felet?

46
Spaning
Klimatkrisens följder på arbetsplatsen.

50
Bakom stängda dörrar
De som jobbar med djurskydd möter också människor som lever i misär.

59
Vi svarar
Kan man få sparken innan man har börjat jobba?

62
Så funkar det
APT – så gör man för att få givande möten.

64
Just nu
Måns Olsson prisas för uppsats om oljepengar.

66
I luften
Dags att skriva motioner!

”Vi kan vara de första, och enda, som ser vad som pågår innanför stängda dörrar.”

KONTAKTA OSS

redaktionen@akademikern.se
www.akademikern.se

Redaktion

Chefredaktör & ansvarig utgivare
Annika Clemens,
08-556 06 440,
annika@akademikern.se

Art director Sandra Johnson

Reportrar
Tim Andersson, Therese Johansson, Karin Persson.

Fotografer
Margareta Bloom Sandebäck, Sandra Lee Vasiljev, Emma Vistrand.

Omslag Sandra Lee Vasiljev

Korrektur Monika Lann

Tryck Norra Skåne Offset

MILJÖMÄRKT 3041 0116

Produktion
A4 Text & Form på uppdrag av Akademikerförbundet SSR.
www.a4.se

Annonser
Adsales, John Björs:
073-590 25 32, john@adsales.se

Prenumeration
Medlemsprenumeration:
medlem@akademssr.se
Övrig prenumeration:
prenumeration@akademssr.se
Gratis för medlemmar. Övrig prenumeration inom Sverige 350 kr

Akademikerförbundet SSR
Box 128 00, 112 96 Stockholm
Besöksadress: Mariedalsvägen 4,
112 96 Stockholm / www.akademssr.se

Rabatt på resor, hotell, bolån och bio

Att vara medlem är något du tjänar på!

Akademikerförbundet SSR

NANOLFSVILLAN FINSPÅNG

Utredning – Behandling – Akut

Vi är ett HVB-hem för familjer sedan 1986. Vi erbjuder en trygg och utvecklingsstimulerande miljö för både barn och vuxna. Och har så gjort i över 30 år men vi är inte nöjda med det utan jobbar hårt för att fortsätta utvecklas!

Nanolfsvillan är beläget centralt i Finspång och har plats för 8 familjer som bor i egna lägenheter. Vi arbetar såväl med traditionella behandlingsplaceringar, utredningar som med kortare, flexibla placeringar.

Vi har idag ramavtal med 191 kommuner.

Besök **www.nanolfsvillan.se** eller ring oss på 0122-159 89 så berättar vi mer.

1986–2026 40 -års jubileum

www.nanolfsvillan.se • tel. 0122-159 89

18

Strömsund / Befolkning

Det är en utmaning att jobba i välfärden när barnafödandet minskar, berättar Ida Östlund och Carolin Eriksson i Strömsund.

Foto: **Sandra Lee Vasiljev**

50

Västerås / Tuffa möten

Alexandra Röjder jobbar med djurskydd, ett riskfyllt arbete där inspektörer kan mötas av hot.

Foto: **Emma Vistrand**

36

Järfälla / Växtvärk?

Emellanåt växer Järfälla för fort, säger Vesna Jovic.

Foto: **Margareta Bloom Sandebäck**

Ordförande

AVTAL 2027

Hårda förhandlingar om ditt avtal

Heike Erkers

Förbundsordförande i Akademiker-förbundet SSR

Nästa år kommer vi att förhandla om din lön, dina villkor och nya kollektivavtal oavsett var du arbetar. Vi kommer att vara med i förhandlingarna om 35 olika kollektivavtal, för oss börjar det på allvar när vi före jul lägger fram våra första krav till arbetsgivarna.

För många är arbetstiden avgörande och vi kommer att driva frågan olika beroende på sektor. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har exempelvis varit motsträviga länge, men flera av partierna som nu styr SKR har gått till val på kortare arbetstid. Det är dags att leverera där politiker är arbetsgivare. Annars hamnar notan hos de kvinnodominerade yrkena i offentlig sektor, medan industrin kortar arbetstiden i avtal för avtal.

Förbundet i sociala medier

@akademssr / @akademikerförbundetssr

I förra avtalet med SKR kom vi överens om att ta fram en modell för individuella arbetstidskonton, där var och en väljer ledighet, mer i pension eller pengar. Det är därför dags att gå från teori till verklighet för att korta arbetstiden.

När vi frågar första linjens chefer visar det sig att sex av tio kommunala chefer tror att kortare arbetstid skulle stärka verksamheten. Exempel på kortare arbetstid finns redan lokalt och i flera sektorer.

Ordet arbetsmiljö för ofta tankarna till den fysiska arbetsmiljön, buller och tunga lyft. För våra medlemmar sitter riskerna ofta någon annanstans. I en hög arbetsbelastning, i ärenden som följer med hem och i förväntningen att alltid vara nåbar utanför kontorstid.

För många av våra medlemmar finns en etisk stress som är inbyggd i kontaktyrken som möter människor i svåra situationer. Stress är ingen privatsak som var och en ska lösa med bättre sömn och en promenad på lunchen. Arbetsmiljöverkets regler kräver att arbetsgivaren ser till att kraven i arbetet står i rimlig proportion till resurserna, ändå följs det sällan upp. Därför hör frågan hemma i förhandlingar med arbetsgivarna.

Det kommer att vara en dragkamp om erfarna akademiker framöver. Fler erfarna ska vilja stanna kvar och utvecklas tillsammans med verksamheten. Att byta jobb ska inte vara det enda sättet att få upp lönen. Vi vill se bättre karriärvägar, den som har arbetat länge och blir skickligare i sitt arbete ska se det på lönen.

I avtalsrörelsen sätts ett märke för löneökningarna av industrin. Märket har gett stabila löner, men det har aldrig rättat till lönerna i de yrken som värderades för lågt från början. Det är strukturella löneskillnader som måste åtgärdas.

Ska förändring märkas i vardagen så måste förtroendevalda ha rätt förutsättningar i sitt fackliga uppdrag att förbättra arbetsmiljön på arbetsplatserna. Den lokala lönesättningen fungerar för dåligt på många arbetsplatser. Ska vi få bukt med osakliga löneskillnader så krävs ett mer kraftfullt arbete lokalt, fina skrivningar får inte stanna i centrala kollektivavtal.

För oss är märket ett golv för våra medlemmar, inte ett tak. En siffra i avtalet stoppar inte särskilda lönesatsningar och lokala arbetstidsförkortningar. Nu väntar hårda förhandlingar.

Akademiker-förbundet SSR

Besök förbundet på Akademssr.se

”Stress är ingen privatsak som var och en ska lösa med bättre sömn och en lunchpromenad.”

Läs mer

Här är korta utdrag från nätet. Följ nyhetsflödet och läs hela intervjun med Heike Erkers på Akademikern.se.

DISKRIMINERING

50 000 kronor i skadestånd

En 60-årig kvinna blev inte kallad till jobbintervju trots rätt kvalifikationer. Svaret löd: ”Vi söker någon som karriärmässigt är där du var år 1994.”

Kvinnan drev ärendet vidare med hjälp av facket och till sist erbjöd företaget en förlikning och 50 000 kronor i skadestånd.

– Att bli åldersdiskriminerad som 60-åring är inte ovanligt, utan något man kallt räknar med, säger hon.

A-KASSA

Noll effekt av ny a-kassa

Arbetslösa akademiker har inte fått arbete fortare sedan en snabbare nedtrappning i a-kassan infördes för ett år sedan.

Akademikernas a-kassa har studerat resultatet under första året med nya reglerna och konstaterar att den effekt som lagstiftaren önskade har uteblivit för akademiker.

KONGRESS

Ny ordförande sökes – Heike lämnar i vår

Heike Erkers, ordförande i Akademikerförbundet SSR, ställer inte upp för omval vid kongressen i maj nästa år.

– Jag säger som Birgit Nilsson, man lämnar när man sjunger som bäst.

– Det känns bra. Inte för att jag vill bort utan för att det är ett viktigt och ansvarsfullt beslut för förbundet.

Under de 15 år hon har suttit på ordförandeposten har antalet medlemmar ökat med 25 000.

– Det är inte min förtjänst, det är våra lokalfackliga och kansliet som har gjort ett jättebra jobb. Men jag tror att jag har bidragit en del genom att lyfta frågor om demokrati och mänskliga rättigheter.

Nu jobbar valberedningen för att hitta hennes efterträdare. Nomineringar välkomnas, senast den 31 januari.

Text: **Annika Clemens** Foto: **Viktor Gårdsäter**

HVB-hemmet Kulabodan har fått indraget tillstånd.

IVO

All personal varslad när HVB-hem tvingas stänga

Regeringen har gett Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) i uppdrag att skärpa kontrollen och motverka att kriminella aktörer driver HVB-hem.

Nu riktas kritik mot att Ivo har dragit in tillstånd för HVB-hem av andra skäl än kopplingar till kriminalitet. På Kulabodan har all personal varslats om uppsägning efter beslut om återkallat tillstånd från Ivo.

– Jag tycker att det är obegripligt att stänga ner en verksamhet som funnits i 37 år, som socialtjänsten gång på gång placerar barn och ungdomar hos och som får goda omdömen från föräldrar – på grund av missar i utdrag ur brottsmisstankeregistret, säger Jörgen Ahr, föreståndare.

Bolaget har överklagat Ivos beslut, men osäkerheten är stor bland personalen.

Cecilia Bergsten, ombudsman på Akademikerförbundet SSR, känner till fler liknande fall.

– Det handlar om välfungerande bolag med stabila ägarförhållanden som funnits i decennier, men som vid olika tillfällen haft bristande rutiner kring registerutdrag.

Ivo håller inte med om kritiken.

– De beslut som vi fattar om att återkalla tillstånd bygger på gedigna och välgrundade utredningar, säger Andreas Larsson, avdelningschef på Ivos aktörskontroll.

Registerutdrag är inte formalia, påpekar han, utan finns för barnens trygghet och säkerhet.

Text: **Therese Johansson** Foto: **Kulabodan**

ARTIFICIELL INTELLIGENS

Hög risk med AI inom HR

AI används bland annat inom HR för att gallra ansökningar, rangordna kandidater och bedöma intervjuer. Men AI-experten Ilse Svensson-de Jong varnar för riskerna med att systemen ska snedvrida data.

– Ett rekryteringsverktyg kan till exempel sortera bort kvinnliga sökande eftersom historiska data visar att företaget mest anställt män till chefspositioner.

EU:s AI-förordning pekar ut AI inom HR som ett högrisksystem. I december 2027 införs hårda krav i Sverige gällande rekryteringsverktyg och träningsdata.

– Arbetsgivare som använder AI-system vid rekrytering behöver kunna redovisa vad systemen mäter, hur bedömningarna genomförs och vilka konsekvenser resultaten får för arbetssökande. Det är avgörande att säkerställa att tekniken används på ett transparent, ansvarsfullt och rättssäkert sätt. Annars riskerar man sanktioner och böter.

500

löneavtal ska omförhandlas 2027. Arbetstidsförkortning ser ut att bli en het potatis i nästa års avtalsrörelse. Läs mer på Akademikern.se!

Registrera dig som chef idag!

Har du blivit chef? Grattis till din nya roll! När du som är medlem i **Akademikerförbundet SSR** blir chef och registrerar det hos oss blir du också automatiskt medlem i **Svensk Chefsförening.**

Rollen som chef är speciell. Du är både anställd och företrädare för arbetsgivaren och just därför finns Svensk Chefsförening. Vi kan chefsfrågor och vi kan ge dig som är chefsmedlem rätt typ av stöd och möjlighet att utvecklas i din roll.

Läs mer om allt du får här!

Svensk Chefsförening

EN DEL AV AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

Konsument verket · KO

Våga prata pengar!

Vid ekonomiska problem är det vanligt att känna skuld och skam. Många försöker dölja sin situation. Då kan du i ditt arbete fylla en viktig funktion genom att ställa frågor och hänvisa vidare till rätt stöd.

Genom att våga prata pengar kan du göra skillnad!

Läs mer om vårt stöd genom QR-koden ▶

Konsumentverket har information och material inom privatekonomi för att stärka förmågan och kunskapen hos aktörer så att de kan upptäcka ekonomiska problem och hänvisa vidare till rätt stöd.

konsumentverket.se/vagapratapengar

På många arbetsplatser har det blivit svårare att få jobba på distans.

DISTANSARBETE

Varför vill så många arbetsgivare minska distansarbetet och kalla tillbaka medarbetarna till kontoret?

Text: **Tim Andersson**
Illustration: **Getty Images**

Maja Todorovic
Ombudsman,
Akademikerförbundet SSR

– Allt fler hör av sig till oss om arbetsgivare som drar in möjligheten till flexibelt arbete. Jag kan inte se den här utvecklingen som något annat än en rädsla i ledarskapet.

Jag har mött medlemmar som tackat ja till ett arbete med förutsättningen att de kan arbeta på distans, men där en ny chef senare har tagit bort möjligheten. Då vill de inte vara kvar. Det bidrar till instabilitet och personalomsättning.

Det är också en tillitsfråga. Man har fått arbeta på distans vissa dagar i veckan och man har skapat ett förtroende, och så plötsligt ska vi alla vara på kontoret därför att någon chef tycker att vi ska umgås. Då undrar jag: Vad betyder det här? Det är lätt att tolka det som att man inte litar på sina medarbetare.

→

På Akademikern.se:

"100 procents kontorsnärvaro" – läsarnas berättelser.

→ Det man kan göra är att teckna lokala kollektivavtal om hybridarbete, där man kommer överens om hur det ska fungera utifrån arbetsuppgifterna, hur verksamheten ser ut och vad medarbetarna önskar.

> "Jobbar man med kontorsarbete på Scania ska man göra det på kontoret."
>
> **ERIK BRATTHALL**

Erik Bratthall
Presschef, Scania

– Scania behövde komma tillbaka till hur det var tidigare, för att främja innovation och samtal – och för att komma tillbaka till den samhörighet som skapas på kontoret.

Huvudprincipen är att jobbar man med kontorsarbete på Scania ska man göra det på kontoret. Tidigare kunde den enskilda medarbetaren i stor utsträckning själv välja var arbetet skulle utföras. Nu är det i stället teamets och arbetsuppgiftens behov som avgör.

Vi får rapporter från facket och från alla som har team och anställda, och mycket av den kritik som fanns innan har faktiskt lagt sig. Folk anpassar sig, hittar nya sätt att jobba. Vi hör också att personer faktiskt tycker att det är skönt att vara tillbaka på jobbet. Det får konsekvensen att man träffar kollegor man aldrig annars skulle träffa.

Inför beslutet tog vi in mycket information, och hade samtal både med fack och personer som jobbar här på Scania. Jag har svårt att svara på om det här är del av en större trend. Jag kan nog bara svara för Scania.

Gunnar Bergström
Professor i arbetsvetenskap, Högskolan i Gävle

– Arbetsgivare kan vara oroliga för att innovationsförmågan ska försämras om folk sitter på var sitt håll och jobbar. Rent logiskt kan man förstå den tanken, men i nuläget vet vi inte om det faktiskt blir så, framför allt inte om man också är på kontoret två–tre dagar i veckan. Att människor inte sitter bredvid varandra hela tiden betyder inte automatiskt att samarbetet fungerar sämre.

I min forskning har jag sett samband mellan möjligheten att arbeta på distans och lägre personalomsättning och stress. Möjligheten till flexibilitet tycks i sig ha den effekten – även om man inte utnyttjar den. Om man vet att man kan jobba hemma någon dag när livet kräver det får man en större känsla av kontroll.

Att helt ta bort distansmöjligheten kan därför begränsa arbetsgivarens möjligheter att rekrytera personer som bor långt från arbetsplatsen. Det kan också skapa missnöje och i vissa fall få medarbetare att söka sig bort.

Handledarutbildning i psykosocialt arbete

Med inriktning att handleda familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner

10 heldagar fördelat på två terminer med start vt 2027

Utbildningen ges i våra lokaler centralt i Örebro

Föreläsningar, dialog och öppna samtal där deltagarnas egna värderingar och kunskaper blir tydliga.
Processbeskrivning om ca 10 sidor.

För mer information:
borje@luvab.se · 070-508 42 17
www.luvab.se

LUV/AB
LINDBERG UTVECKLING AB

ETT URVAL AV UTBILDNINGAR PÅ SVERIGEHÄLSAN

SVERIGEHALSAN.SE | 040-698 60 00

UTBILDNINGAR INOM KBT

- Ettårig KBT-utbildning
- Familjebehandling med KBT
- Fokuserat beteendestöd i skolan
- Grundläggande psykoterapiutbildning - Steg-1 KBT
- KBT för HR och ledare
- Par- och relationsterapeut
- Stresshantering med KBT
- Traumafokuserad KBT för barn och unga

ÖVRIGA UTBILDNINGAR

- A-CRA, CRA och ACC
- Föreståndarutbildning – HVB och LSS
- Grundkurs i riskbruk, missbruk och beroende
- Instruktörsutbildning i mindfulness
- Kris och krisstöd
- Motiverande samtal (MI)
- Patriark-V2
- Trauma och PTSD

SVERIGEHÄLSAN

Skolor tömda på barn, igenbommade hus och kusligt öde lekplatser. Kraftigt sjunkande födelsetal utmanar välfärden i Strömsund. ”Man kanske borde ha en liggvecka?”

Bredgårdsskolan ska snart stänga. Minskat barnafödande får stor påverkan på samhället.

Var är alla barn?

Text: **Therese Johansson**
Foto: **Sandra Lee Vasiljev**

Beslut om att stänga skolor har lett till protester i Strömsund, berättar Carolin Eriksson, ordförande i lokalföreningen och LSS-handläggare. →

I utkanten av Strömsund står den en gång glada rosa kiosken sorgligt övergiven med flagnande färg och blekta glassmenyer. En smärtsam symbol över ett borttynande samhälle, där det endast föddes 62 barn i kommunen förra året. 1973 föddes det 152 barn, som en jämförelse.

I tätortens kärna pågår livet som vanligt, här finns optiker och medborgarkontor, Systembolaget, människor som gör sina ärenden i eftermiddagsruschen.

– Kommunen breder ut sig på en yta lika stor som Skåne. Tätorten kommer nog alltid att överleva, men det är byarna runt omkring som är i riskzonen när färre barn föds, befolkningen krymper och ekonomin stramas åt.

Det säger Carolin Eriksson, LSS-handläggare och ordförande i Akademikerförbundet SSR:s lokalförening. Hon är ensam i sin yrkesroll, men delar arbetsplats med åtta andra handläggare som alla jobbar mot äldre. En talande bild av hur åldersstrukturen ser ut i kommunen.

– Dels föds det färre barn, dels har unga en tendens att flytta, till Östersund, Umeå eller någon annan storstad, och de äldre blir kvar. Det är naturligtvis en oroväckande utveckling. Det blir allt färre som ska ta hand om en åldrande befolkning, och det blir svårare att försvara den samhällsservice som folk vill ha och förväntar sig.

Vilka blir konsekvenserna?

– De LSS-boenden vi erbjuder finns här i Strömsunds tätort, och så har vi ett gruppboende i Hammerdal, tre mil härifrån. Bor man i kommunens andra orter behöver man flytta hit för att få den här sortens hjälp och stöd. Vad är det då som säger att man inte väljer att flytta till Östersund i stället, som är den närmsta stora staden?

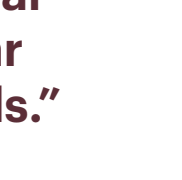
Nästan ingenstans i Sverige föds det så få barn som i Strömsunds kommun i Jämtland. Befolkningen krympte med nästan 21 procent mellan 2000 och 2024. Totalt sex förskolor har stängts i kommunen under en fyraårsperiod för att spara lokalkostnader när färre barn föds. Vad gör det med framtidstron, och hur påverkas de som bor och jobbar i kommunen? →

CV

Carolin Eriksson

Utbildning
Socionom

Arbetar
LSS-handläggare

> ”Det är byarna runt omkring som är i riskzonen när färre barn föds.”
>
> **CAROLIN ERIKSSON**

Ida Östlund återvände till hemorten efter 15 år i huvudstaden, här med följeslagaren Leila K.

Lokaler och lekplatser står tomma på flera håll i Strömsund.

→ Ida Östlund, socialsekreterare på barn- och familjeenheten, möter upp med ledarhunden Leila K utanför busstationen i Strömsunds tätort. Hon känner vägarna som sin egen ficka, trots att hon varit borta i femton år. Men för två år sedan lämnade hon Stockholm och flyttade hem till byn igen.

– Här skriker de efter folk. Jag brukar skämta om att de till och med anställer blinda socialsekreterare. Det var förstås att jag hade kompetensen de sökte som gjorde att jag blev erbjuden en tjänst, men det är ett stort problem att få tag i utbildad personal.

Varför föds det så få barn i Strömsund?

– De unga flyttar i hög grad, och de som stannar skaffar barn högre upp i åldrarna än förut. Det är ju samma trend överallt. Ju senare man börjar, desto färre barn blir det i regel.

Det var för jobbet hon återvände, men också för närheten till familjen och naturen. Att vara i skog och mark är hennes livselixir, på skidor, i löpspåret eller att vandra i veckor i sträck. Att utmana sina gränser har hon alltid gjort, trots blind sedan födseln. Äventyret trumfar riskerna.

CV

Ida Östlund

Utbildning
Socionom

Arbetar
Utredare på barn och familj

– En stor nackdel är dock att Strömsunds kommuns avgifter för ledsagning är skyhöga. I Stockholm är det avgiftsfritt. För mig som blind är ledsagning en förutsättning för att kunna utföra vissa praktiska vardagssysslor och kunna ta hand om min hälsa genom träning. För en kommun som brottas med befolkningsminskning och kompetensbrist borde man göra allt för att få utbildad personal att flytta hit – och att få dem att stanna kvar. Även de som behöver extra stöd.

För att folk ska kunna och vilja bo i Strömsund och bilda familj måste det finnas stöd, service, skolor och barnomsorg, säger Ida Östlund. Självklara saker som de flesta tar för givna, men som i en krympande kommun hotas alltmer för var dag som går. →

”Det är samma trend överallt. Ju senare man börjar, desto färre barn blir det i regel.”

IDA ÖSTLUND

I hela Strömsunds kommun föddes bara 62 barn förra året.

Minskad befolkning och stora avstånd innebär också utmaningar för det fackliga arbetet, berättar Carolin Eriksson, ordförande i lokalföreningen.

– Närmsta Bup ligger i Östersund. Det är tio mil enkel väg. Bor man i någon av kommunens mer nordliga orter, som Hoting, Backe eller Stora Blåsjön, är avstånden ännu större. Många familjer har inte möjlighet eller råd att åka så långt. Det drabbar naturligtvis barnen som inte får det stöd de har rätt till.

Men avstånd har det väl alltid varit?

– Jo, men de har blivit mer påtagliga i takt med att samhällsservicen på de olika orterna bantats ner. Förut var det sociala arbetet organiserat kring lokalkontor, där personal var stationerad runt om i kommunen. Det finns inte mer. Allt har blivit mer centraliserat. Det betyder längre restider för oss som gör hembesök, och sämre stöd till de som behöver hjälp.

Kommunen krymper, det dör fler än det föds, de unga sticker och de som blir kvar får se sin landsbygd sakta monteras ned. Det som en gång fanns finns inte mer, och vem vet hur det ser ut om ett par år? Ida Östlund tycker att kommunen är för passiv.

– Min högst personliga reflektion är att det är en lite trött stämning. Jag antar att det blir en ond spiral, när befolkningen minskar och besparingar måste göras ökar också försiktigheten. Man vågar inte satsa.

Hur påverkar det människorna som bor här?

– För varje skola som stängs eller slås ihop, varje förskola som läggs ner, blir det lite mindre liv. Det påverkar ju människor direkt i vardagen, för många barnfamiljer blir det längre att åka. Det gör att vissa kanske inte ens kan bo kvar.

Ida Östlund klappar Leila K som börjar bli otålig i väntan på käk. Något måste göras för att vända den nedåtgående trenden, konstaterar hon.

– Ekonomin går ju bara inte ihop om det fortsätter som det gör nu. Det kommer inte att finnas några som jobbar i den offentliga sektorn och tar hand om våra äldre i framtiden. Det är oroande.

Hon önskar att kommunen vågade lite mer.

– Vill Strömsund vara konkurrenskraftigt måste kommunen erbjuda något som faktiskt sticker ut, där är högre löner en självklar grund. Men det kan också vara förkortad arbetstid, reducerad hyra eller hjälp med finansiering av hus. Vissa kommuner erbjuder att betala tillbaka studielån eller att man får utbildning via jobbet.

– Något man däremot får här i Strömsund är en veckas ledigt från jobbet med bibehållen barnomsorg. Men endast för att jaga älg. Man kanske borde ha en liggvecka i stället?

”Här får man ledigt för att jaga älg. Man kanske borde ha en liggvecka i stället?”

IDA ÖSTLUND

→ Med färre barn födda minskar behovet av skolor och Carolin Eriksson visar oss till Bredgårdsskolan en kort promenad från centrum. Där måste eleverna från förskoleklass upp till sexan snart flytta. Skolan slås samman med två andra och bildar en ny storskola med barn upp till nian. Elevunderlaget har krympt och åtgärder måste vidtas. Protesterna från föräldrarna lät inte vänta på sig.

– Det har varit mycket diskussioner och åsikter kring om det var rätt beslut. Förändringar är alltid jobbiga. Men det är som det är, något måste ju göras. Behöver man anpassad gymnasieskola finns det inte ens på orten, utan i Östersund. Det är en och en halv timmes resväg.

Tre killar i femman hänger på den snart nedlagda skolgården. I ett av fönstren till skolan sitter utklipp av elevernas händer i papper, målade i färgglada kulörer. Snart väntar en ny miljö och vardag en bit därifrån.

– Det känns okej, säger en av dem.

Själv känner Carolin Eriksson starkt för Strömsund. Hon är född och uppvuxen här, kan inte tänka sig något annat ställe att bo på.

– Jag gillar naturen och människorna, det finns många eldsjälar här. Strömsund är mysigt och lagom stort, det finns till exempel bara ett enda rödljus och en fartkamera i hela kommunen, säger hon och skrattar.

– Allt man behöver finns här och det känns hanterbart. Det är något som jag tror kan locka många.

Frågan är hur lockelsen ska ske. När de unga som stannar kvar föder färre barn och resten vandrar i ett lämmeltåg bort från Strömsund till storstädernas larm och brus och bildar familj på annat håll – vad finns det då som drar?

– Att kunna locka med bra löner och förmåner är viktigt, ur mitt fackliga perspektiv är även arbetsmiljö centralt. Det handlar om att vårda den kompetens man har, vilket också förbättrar vår position att rekrytera. Vi är inte Åre med deras fjäll och turism, men vi får jobba med det vi har och försöka vara kreativa.

På en övergripande nivå tror hon att det handlar om att göra Strömsund konkurrenskraftigt inför framtiden.

– Man ska kunna bo här och utbilda sig på orten, man ska kunna få det stöd man behöver när man behöver det. Man ska kunna ha barn i förskola och skola utan att behöva åka hur långt som helst. Man ska kunna få bra omsorg på ålderns höst. Det ska funka hela livet, i hela vår stora kommun. Exakt hur det ska gå till? Den som vet det förtjänar typ Nobelpriset!

”Exakt hur det ska gå till? Den som vet det förtjänar typ Nobelpriset!”

CAROLIN ERIKSSON

↑ Strömsund kanske behöver testa något nytt och annorlunda för att locka fler familjer med barn, föreslår Ida Östlund och Carolin Eriksson.

KUNSKAPS GRUPPEN

KORTA EFFEKTIVA UTBILDNINGAR

FÖR DIG I ARBETSLIVET!

DU SOM LÄSER TIDNINGEN AKADEMIKERN FÅR 1000 KR I RABATT.

Använd koden AKM vid anmälan.

VILL DU BLI BÄTTRE I EXCEL?

Vill du bli bättre i Excel eller få full koll på Officeprogrammen?

Hos oss hittar du Excelkurser för alla nivåer, från nybörjare till avancerad. Vi erbjuder också utbildningar i Word, PowerPoint, Copilot och Power BI som gör din arbetsdag enklare, smartare och mer effektiv.

Kurstips!

E-LEARNING INGÅR!

Excel & office

EXCEL FÖR SJÄLVLÄRDA

Få ut mesta möjliga av Excel. Kursen visar smarta genvägar och arbetssätt för dig som lärt dig programmet på egen hand.

2 dagar **Lokal & online**

KOLLA IN ALLA VÅRA KURSER OCH BOKA DIN PLATS PÅ KUNSKAPSGRUPPEN.SE/DATAKURSER/

Demografi

I Sverige föds historiskt få barn och varje generation minskar med 30 procent. Är det en existentiell kris som lurar?

Dags att kontakta Arbetsförmedlingen?

Text: **Therese Johansson**

> Så länge vi föder färre än 2,1 barn per kvinna blir det långsamt en ständigt krympande befolkning.
>
> **MARIKA LINDGREN ÅSBRINK**

Antalet födda barn per kvinna ligger på den lägsta nivån sedan mätningarna startade år 1751: 1,42. Det är alltså den lägsta nivån på 275 år. Ett faktum som lätt kan ge existentiell svindel och få regeringen att i panik tillsätta utredningar för att gå till botten med den stora frågan: Varför?

Aldrig har vi haft det så bra sett till standard och materiellt välstånd – varför blir då (nästan) inga barn gjorda?

Är det skärmarnas fel, vår tids snuttefiltar som motar bort fysisk kontakt? Har sociala medier skapat en polarisering mellan män och kvinnor som gör att vi helt enkelt inte vill ligga med varandra? Har jämställdheten gått för långt? Har vi tappat vår framtidstro?

Är det början på slutet?

– Det känns väldigt märkligt att tänka på att vi människor inte skulle klara av att bibehålla själva människosläktet. Men det är inte alls omöjligt egentligen. Så länge vi föder färre än 2,1 barn per kvinna blir det långsamt en ständigt krympande befolkning.

Det säger Marika Lindgren Åsbrink, nationalekonom, S-debattör och medlem i referensgruppen för regeringens utredning ”Framtid med barn”. Hon menar att sjunkande födelsetal kan få stora konsekvenser för samhällsekonomin.

– Färre människor i arbetsför ålder ska försörja en åldrande befolkning. Vi får i förlängningen minskade skatteintäkter och färre som bidrar till välfärden. Samhället måste ställa om från grunden, något som på sikt är förenat med väldigt stora kostnader.

Samtidigt är de sjunkande födelsetalen en fortsättning på en utveckling som pågått i över 200 år, förklarar hon.

– Generellt kan man säga att nedgången i födelsetalen började i samband med industrialiseringen. Ju mer komplext och modernt ett samhälle blir och ju högre välstånd ett land får desto mer förändras människors prioriteringar kring familj.

Sverige och Norden har länge legat på en hög nivå jämfört med andra länder, men nu droppar födelsetalen även här, trots världsunik föräldraförsäkring och barnomsorg. Ingen förstår riktigt varför.

– Det är lite av en identitetskris.

Marika Lindgren Åsbrink tror att huvudförklaringen till att fertiliteten faller är att barn kräver en större investering i tid och engagemang än tidigare.

– Det krävs mer av föräldrar i dag. Man ska se till att barnen rör på sig, inte har för mycket skärm, klarar skolans allt högre krav, inte får psykisk ohälsa eller dras in i kriminalitet. Saker man förut inte behövt oroa sig för har nu blivit reella problem. Det kan få som följd för vissa att välja bort barn.

Hon nämner också smartphone-effekten. Avståndet mellan människor växer, vilket påverkar produktionen, helt enkelt.

– Det man kan slå fast är att människors beteende har påverkats dramatiskt sedan vi fick smartphones i våra händer. Man kan absolut fråga sig om den tekniska utvecklingen med sociala medier verkligen är till gagn för oss människor. Självklart finns det fördelar, men det verkar som att det tränger ut andra typer av aktiviteter, som att umgås med varandra. Det försvårar naturligtvis för barn att bli gjorda.

Marika Lindgren Åsbrink tror också att det finns annat än barn som lockar i dag: karriär, resor, frihet och tid att förverkliga sig själv. En ökad jämställdhet spelar också roll, säger hon.

→

Uppdrag: Familj

• Regeringen har tillsatt en utredning om hur Sverige kan få en mer hållbar befolkningsutveckling och ett mer familjevänligt samhälle. Utredningen ska undersöka vad som påverkar människors beslut att skaffa barn, bland annat boende, ekonomi, jämställdhet och möjligheten att kombinera familjeliv med arbete och studier. Målet är att föreslå åtgärder som kan underlätta familjebildning och göra det lättare att förena barn med jobb och studier.

Källa: **Regeringskansliet**

Mer parterapi och mindre skärmtid

• I Finland har man tillsatt flera utredningar för att vända den nedåtgående trenden i födelsetalen. Ett av förslagen är att erbjuda parterapi även till barnlösa par, eftersom relationer i dag tar slut tidigare och mer sällan leder till barn än förut. Rapporterna pekar även på att digitala vanor stjäl tid från tvåsamhet och intimitet, vilket parterapi också förväntas adressera.

Källa: **SVT Nyheter**

Bebisverkstan

Mätningarna börjar

1751: Sverige börjar föra detaljerad statistik över befolkning och barnafödande. Barnkullarna är stora – men också dödligheten.

Befolkningen exploderar

1800-talet: Fler barn överlever, människor lever längre och Sverige går in i en kraftig befolkningsökning.

Barnkullarna krymper

1900-talet: Ett århundrade som markerar den demografiska transitionen – övergången från det gamla bondesamhället till det moderna industrisamhället där det föds betydligt färre barn.

Babyboom

1940–50-tal: När andra världskriget lider mot sitt slut och efterkrigstiden inleds uppstår en enorm babyboom. Sverige bygger ut välfärden, bostäderna och barnomsorgen.

Preventivmedel och nya familjeliv

1960–70-tal: P-piller, ökad jämställdhet och kvinnors allt starkare ställning på arbetsmarknaden förändrar förutsättningarna och barnkullarna krymper.

Störtdykning

1990-tal: När den svenska finanskrisen slår till under 1990-talet, med massarbetslöshet och nedskärningar i välfärden, rasar födelsetalen från 2,14 barn per kvinna i början av decenniet till 1,50 barn i slutet.

Historiskt lågt

2025: Det föds färre än 100 000 barn på ett år. Fruktsamheten ligger på rekordlåga 1,42 barn per kvinna.

Källor: **SCB, Regeringenskansliet, Framtid med barn, Populär historia, Stockholmskällan, Västmanlands läns museum**

– I det långa perspektivet är det tydligt – i takt med lika rättigheter mellan könen och ökad utbildningsnivå för kvinnor har det uppstått fler sätt att leva sina liv på än att bara vara mamma. När man kan välja väljer inte kvinnor att ha obegränsat med barn. Det är väl en slutsats man får dra av historien.

– Det blir alltid så dystert när man pratar om det här. Men det handlar också om att vi har byggt ett samhälle där vi kan leva goda liv även utan barn.

Men är då ett minskat barnafödande egentligen så dramatiskt? Nej, säger Martin Kolk, docent i demografi vid Stockholms universitet och Institutet för framtidsstudier.

– Det är lite alarmistiskt, jag kan tycka att man går händelserna i förväg. I Sverige har det gått upp och ner genom tiderna, och det har varit lågt under så kort tid så det är lite tidigt att säga något om de långsiktiga konsekvenserna.

Martin Kolk lyfter jämförelser med andra länder som till exempel Sydkorea och Japan där befolkningen minskar kraftigt på grund av låga födelsetal.

– Vi ser att barnafödandet sjunker något i Sverige, men det kompenseras av invandring, en gynnsam åldersstruktur och att vi i snitt lever längre. Det finns faktiskt inte så mycket demografisk forskning som tyder på att måttligt barnafödande leder till samhällsekonomiskt negativa konsekvenser. Tvärtom kan det finnas fördelar med det.

Han pekar på två exempel: bostadsmarknaden och klimatet. Färre människor betyder mindre slit på planeten. En chans för moder jord att andas ut?

– En krympande befolkning globalt sett minskar belastningen på jordens resurser. Dessutom har vi inte lyckats bygga ut infrastrukturen i takt med befolkningsökningen, vilket bland annat har lett till bostadsbrist i storstäderna. Med ett lägre barnafödande kan de utmaningarna bli mindre i framtiden.

Så mänskligheten är inte körd?

– Prognosen är att Sveriges befolkning förväntas öka de närmsta 20–40 åren, så på det sättet är debatten lite onyanserad. Vi har sett förut att det har skett en viss återhämtning genom att kvinnor skjuter upp sitt barnafödande.

Per Rosencrantz (M), kommunikationsrådgivare och opinionsanalytiker, är däremot mer oroad.

– Varje förskola man måste plocka bort, varje skola där man inte vet vilket elevunderlag man kommer att ha är oroande i ett lokalsamhälle. Det är inte så att samhället inte kommer att klara av det här, men alla kommuner kommer behöva ställa om. Det måste man förbereda sig på.

> En krympande befolkning globalt sett minskar belastningen på jordens resurser.
>
> **MARTIN KOLK**

Framför allt är han oroad för alla barn vi kanske vill ha – men inte hinner få på grund av hinder i samhället.

– Vi börjar för sent med familjebildningen, för vi vill ha utbildning, stadigt jobb och familjeoptimal bostad innan vi skaffar vårt första barn. Det låter ju rimligt, men om man ser hur samhället ser ut i dag så tar det längre tid att checka av alla de boxarna. När barn väl passar in i livspusslet är vi långt över trettio och fertiliteten sjunker.

Liksom Marika Lindgren Åsbrink sitter Per Rosencrantz med i referensgruppen till regeringens utredning. Han pekar på stora konsekvenser både sett till ekonomi och kultur med ett minskat barnafödande.

– Det mest uppenbara är ju färre som finansierar välfärden och färre som tar hand om vår åldrande befolkning. Ska vi lösa det med robotar? Jag tror de flesta vill ha mänsklig värme. En sak man sällan pratar om är försvaret – färre unga betyder färre värnpliktiga och till slut ett urholkat försvar.

Per Rosencrantz pekar också på det tråkiga i att färre barn föds. Ödsliga lekparker, igenbommade förskolor, mindre tjo och tjim och ungdomlig spritt i bena. Dessutom: Vem ska bota cancer?

– Ett samhälle med övervikt av äldre blir ett fattigare, tystare och tråkigare samhälle. Historiskt vet vi också att många av världens stora upptäckter och innovationer gjorts av unga. Ju färre som föds, desto färre framsteg inom allt från forskning till konst och musik.

Vad behöver göras framåt?

– Vi måste sänka trösklarna till att komma in i vuxenlivet, korta tiden från att man blir myndig till att man står på egna ben. Underlätta att få barn som student, göra det lättare att få sin första bostad och sitt första jobb, stärka fertilitetsvården och bygga ut sexualundervisningen i skolan.

– Jag tror att människor skulle skaffa fler barn om det fanns goda förutsättningar för det. Om politiken aktivt jobbade för att ta bort hindren och verkligen sände ut signaler om att samhället behöver fler barn. Allt är inte politik – men politiken spelar roll!

Konsekvenser:

• På kort sikt minskar kostnader för barnomsorg och skola av lägre barnafödande och kommunernas ekonomi stärks.

• På längre sikt försvagas skattebasen när mindre årskullar börjar arbeta och den ekonomiska tillväxten dämpas. Samtidigt ökar kostnaderna för äldreomsorg när de äldre blir fler.

• Lägre migration ger svagare ekonomi, men ökad migration kan inte helt kompensera för låga födelsetal.

Källa: Utredningen Framtid med barn

Mest läst på Akademikern.se under hösten

Svårare att jobba på distans

Förbundet: Slopat karensavdrag inte lösningen

Så hanterar du härskartekniker

100 procents kontorsnärvaro för samtliga tjänstemän

”Vi söker någon som karriärmässigt är där du var 1994”

Du missar väl inga nyheter på Akademikern.se? Håll koll i nyhetsbrevet som kommer varje onsdagsmorgon med senaste nytt!

Akademikern.

Färre barn föds i hela landet. Hur ska man då planera i en kommun som växer?

Planer med växtvärk

Text: **Tim Andersson**
Foto: **Margareta Bloom Sandebäck**

Vesna Jovic är kommundirektör i Järfälla, en kommun som växer trots vikande födelsetal.

Medan många kommuner kämpar mot en krympande befolkning har Järfälla utanför Stockholm den omvända situationen. På 25 år har den till ytan lilla kommunen vuxit med 50 procent och rymmer i dag drygt 90 500 invånare, vilket placerar den bland landets 25 största.

En viktig förutsättning för tillväxten är bygget av den nya stadsdelen, Barkabystaden/Veddesta, som år 2035 ska husera 20 000 personer.

– Det är en stor, intensiv stadsutveckling som pågår, och den handlar inte bara om byggnader, utan också om sådant som inte syns lika tydligt: infrastrukturen i området, med vatten och avlopp, vägar och gator. Samtidigt fortsätter kommersiell, offentlig och annan service att utvecklas, berättar Vesna Jovic, kommundirektör.

Människor kommer från övriga länet och landet, och en del också genom anhöriginvandring.

– Det är personer som har hittat jobb här, eller som studerar. Stockholmsregionen är en magnet i det avseendet.

Mycket på gång, alltså, och stor framtidsoptimism. Samtidigt innebär den snabba tillväxten svårigheter. Mellan 2020 och 2024 växte kommunen med två till tre procent om året. Det är för snabbt, anser Vesna Jovic, som menar att runt en till 1–1,5 procent är optimalt.

– Den främsta utmaningen består i att prognostisera och planera för rätt nivå när det gäller tillväxten. För vår del handlar det framför allt om att få fram offentligt finansierad service, det vill säga förskolor och skolor på rätt plats i kommunen, men också vid rätt tillfälle och till en rimlig kostnad.

Risken är att man antingen bygger för tidigt, och att det sedan inte visar sig finnas tillräckligt många barn eller elever, eller att man bygger för sent, med resultatet att kommuninvånarna blir irriterade. Det senare har man erfarenhet av i Järfälla.

”Vi försöker hela tiden att anpassa oss, och att inte bygga för tidigt.”

VESNA JOVIC

I Järfälla är det en utmaning att få fram skolor och förskolor i tillräcklig takt. Samtidigt måste kommunen vara beredd på att de kan behöva läggas ner längre fram.

– För ett antal år sedan blev förskolorna försenade och de nyinflyttade var missnöjda. Sedan dess har vi gjort om våra processer.

Ett annat orosmoln är investeringskostnaderna. Järfälla är en del av Stockholmsförhandlingen och har åtagit sig att ordna 14 000 bostäder till 2035. Kommunen säljer visserligen mark till byggherrar och tar på så sätt in intäkter som kan bidra till att finansiera utbyggnaden, men service och infrastruktur kräver ändå stora resurser säger Vesna Jovic.

Samtidigt finns det långsiktiga osäkerheter. Medan Järfälla bygger ut i snabb takt visar prognoserna på ett minskat barnafödande i landet i stort. Även i Järfälla är det förhållandevis få barn som föds.

Vad händer om tillväxten blir betydligt mindre än ni räknat med?

– Vi försöker hela tiden att anpassa oss, och att inte bygga för tidigt. Om vi tror att en skola kommer att behövas 2032, är vi jättenoga med att inte starta förrän vi är helt säkra på att den verkligen kommer till användning. Och så bygger vi inte för mycket på en gång, utan i etapper där det är möjligt.

Hittills ser det stabilt ut i Järfälla, berättar hon. Man följer utvecklingen noggrant, och sitter inte med tomma lokaler. Samtidigt har man beredskap för avvikelser från prognoserna.

– Om äldre skolor och förskolor inte behövs längre kan vi använda dem

till annat, som LSS-bostäder. Just nu köper vi en del platser externt, men vi vill gärna kunna erbjuda dem på hemmaplan. Vi försöker hela tiden att tänka olika lösningar parallellt.

En annan del av kommunens strategi är att säkerställa att det finns skolor och förskolor i varje kommundel, men att låta en del av dem drivas privat.

Det pågår en politisk diskussion om de privata skolorna, och bland annat Socialdemokraterna vill förbjuda vinstuttag i skolan. Påverkar det er planering?

– Jag kan inte riktigt spekulera i hur det kommer att bli politiskt. Det här är det system som vi har haft hittills, och det är det vi måste utgå ifrån.

Är det möjligt att planera tillräckligt flexibelt för att helt kunna ställa om ifall befolkningsprognoserna slår fel?

– Inte helt. Vi är ju helt beroende av vilken typ av bostäder som byggs. Vi trodde till exempel att det skulle bli fler treor och fyror i Järfälla för några år sedan, men det blev mest tvåor, och alltså inte så många barn. Det påverkar förskole- och skolbehovet.

Varför blev det tvåor?

– Därför att marknaden efterfrågade det. Man kanske bodde lite trångt, men ville fortsätta med det hellre än att riskera att sätta sig i skuld. Sådant slår igenom väldigt direkt – är världen osäker blir människor försiktiga.

Hur ska Järfälla klara kompetensförsörjningen när fler blir äldre samtidigt som andelen yrkesverksamma inte ökar i samma takt?

– Vi befinner oss i en stor region där många behöver kompetensförsörjning, så konkurrensen är stor. Men vi har ett väldigt bra läge, med närhet till Stockholm och hela Mälardalen. Vi har ett pendeltåg, som stannar på flera platser, och snart en tunnelbana. Från och med december stannar också fjärrtågen i Barkabystaden/Veddesta. Visst har vi bristyrken, som socialsekreterare, men i många yrkesgrupper ser det faktiskt bra ut.

Hur ser Järfälla ut om tjugo år?

– Jag tror att Järfälla fortsatt är en kommun med en rik mångfald av människor och företag, miljöer och boenden. Det här kommer att vara en plats att växa på.

Vad är du mest rädd för att ni kommer att ha räknat fel på?

– Som jag redan har sagt handlar det för oss om att inte vara för snabba på att investera, utan att ha lite is i magen. Men det gäller också att inte lägga all fokus på att bygga bostäder, utan att samtidigt skapa ett attraktivt samhälle med tillgång till olika former av aktiviteter. Människor ska inte bara bo här – de ska också kunna utvecklas. Det kräver livskraft och dynamik.

”Det handlar om att inte vara för snabba på att investera, utan att ha lite is i magen.”

VESNA JOVIC

BEFRUKTNING

Varför görs så få barn?

Det föds så få barn i Sverige att varje generation blir 30 procent mindre än föräldragenerationen. Varför? Ingen vet.

Text: **Annika Clemens**
Foto & illustration: **Getty Images**

Barnkullarna har i alla tider följt konjunkturen. Ner i dåliga tider och upp i goda. Men sedan 2010 har något hänt: Allt färre barn föds i Sverige oavsett konjunkturläget. Förändringen beror helt på en minskad benägenhet att bli förälder.

97 500 barn

... föddes i Sverige förra året. Det är den lägsta siffran på 23 år. Ingen vet vad det beror på, men flera möjliga förklaringar lyfts fram. Här är några:

Dåliga spermier?

Kvaliteten på spermier har sjunkit generellt de senaste årtiondena. Bland europeiska män är både kvaliteten sämre och antalet spermier lägre. Det finns studier som visar att antalet spermier har sjunkit med 50 procent hos män i Europa, Nordamerika, Australien och Nya Zeeland. Flera forskare menar att detta påverkar födelsetalen.

Smarta telefoner?

Genom historien har nedgångar i födelsetal berott på att färre barn har fötts per par. Men de senaste cirka 20 åren är förklaringen snarare att det bildas färre par. Ju mer tid unga människor tillbringar med sina smarta telefoner desto mindre tid har de att umgås med varandra, träffa en partner och på sikt skaffa barn. Bland alla förklaringar är detta en som, enligt Financial Times, är rimlig eftersom den sammanfaller tidsmässigt i land efter land. Samtidigt som internettillgången och smarta telefoner ökar i omfattning i ett land går födelsetalen ner.

Tillrättalagda bilder sprids i sociala medier och kan bidra till orimliga krav och förväntningar på blivande föräldrar.

Källor: Utredningen Framtid med barn, regeringens Youtube-kanal, EFN, Kinsey Institute, Financial Times, Yle, Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter.

Barn per kvinna i Sverige, 1751–2025

Oro i världen?

Klimatkris, ökad politisk populism, krig i Ukraina och Mellanöstern kan bidra till minskat barnafödande. Analyser visar att unga som har en mörk syn på framtiden och oroar sig mer för omvärldsfaktorer är mindre benägna att planera för barn.

Unga har mindre sex?

I USA visar undersökningar att unga vuxna har sex mer sällan än tidigare generationer och forskare talar om en sexrecession. En orsak uppges vara att det har blivit svårare att träffa någon att ha sex med, bland annat på grund av ekonomiska bekymmer, rädsla för att bli avvisad och förändrade sociala normer.

”Nähä, inget Netflix and chill?”

Psykisk ohälsa?

När socialminister Jakob Forssmed (KD) tillsatte utredningen om de minskande födelsetalen i juli 2025 efterlyste han mer information om hur den psykiska ohälsan påverkar viljan att skaffa barn. Han hänvisade till en studie där nästan en femtedel av de som aktivt har valt bort barn uppgett att orsaken är psykisk ohälsa.

Nästan 1 av 5 av dem som valt bort barn uppger psykisk ohälsa som orsak.

Dyrt boende?

Höga priser för bostäder gör att fler tvekar inför familjebildandet. Det finns forskare som förklarar att beslutet att skaffa barn hänger ihop med familjens förväntningar på levnadsstandard. Även om Sverige är ett rikt land vill man inte få det sämre än föräldragenerationen. Bostadspriserna har stigit snabbare än lönerna och kan bidra till att höja tröskeln för att bilda familj.

Krisens krav på kontoret

Klimatförändringarna kommer att slå hårt mot vissa yrkesgrupper och kräva ett kraftfullt ledarskap. ”Alla kommer att drabbas, men på olika sätt.”

Text: **Karin Persson** Foto: **Getty Images**

Det är lätt att se framför sig hur längre värmeböljor, krympande glaciärer och allsköns extremväder kan komma att påverka vissa yrkesgrupper. I Sverige känner bönder och brandmän, till exempel, redan nu av klimatkrisen i sin vardag. För akademiker är kopplingen mellan arbetsliv och ett förändrat klimat inte lika självklar och det kan vara svårt att greppa den i princip allomfattande samhällsomvandling vi står inför. Men det står klart att ny kompetens inom klimatanpassning kommer att behövas på de flesta jobb.

Karin Lundgren Kownacki har en bakgrund som forskare inom klimat och hälsa och doktorerade med fokus på klimatförändringens påverkan på arbetsmiljön. Nu jobbar hon med klimatanpassning som utredare vid sekretariatet för det Nationella expertrådet för klimatanpassning vid SMHI och gör ett försök att med breda penseldrag måla upp en bild av hur klimatkrisen kommer att påverka samhället.

– I Sverige ser vi en rad förändringar: Olika typer av extremväder som skyfall och värmeböljor ökar i omfattning och förekomst, men också mer långsamma förändringar påverkar, som längre vegetationsperiod och minskat snötäcke. Det påverkar människors liv och hälsa, ekosystemen, samhällsviktig infrastruktur, livsmedelsförsörjningen och så vidare. Klimatförändringen påverkar brett, säger hon.

Även det som sker i andra länder får stora effekter på vårt samhälle. Den nationella klimat- och sårbarhetsanalysen identifierar att så kallad transnationell påverkan innebär allt större risker.

– Klimathändelser i andra länder kan påverka oss via migration, handel, artspridning, sjukdomar, finanssystemet, oro – allt är sammankopplat på olika sätt. Det är väldigt komplext och vi är ett litet land som är känsligt för störningar i till exempel handelskedjor.

Klimatkrisen kommer att förändra arbetsmarknaden. Vissa jobb försvinner medan andra tillkommer. Först och främst kommer kompetens inom klimatanpassning att behövas inom de flesta yrken, menar Karin Lundgren Kownacki. Här kommer exempelvis civilingenjörer och ekonomer att spela en viktig roll.

Samtidigt finns det gränser för klimatanpassningen. Kanske skapas fler jobb inom beredskapsområdet, räddningstjänsten och sjukvården.

– Jag vågar inte spekulera för mycket då det beror mycket på hur väl vi klimatanpassar. Allt beror på samhällsutvecklingen, men det finns absolut en bild av att alla kommer att drabbas, men på olika sätt.

”Vi är ett litet land som är känsligt för störningar.”

KARIN LUNDGREN KOWNACKI

I och med att verksamheter, arbetsuppgifter och kompetensbehov förändras är klimatomställningen också en central facklig fråga. Sofia Rydgren Stale som är ordförande för Saco säger att facken kan bidra med trygghet genom den stundande förändringen.

– Vi behöver utbildning som kan möta nya behov, och det behöver finnas möjligheter att lära nytt under hela arbetslivet. På Saco kommer vi att verka för att arbetstagare får bra möjligheter till kompetensutveckling och omställning.

När det gäller det senare har de akademiska yrkena en stark konkurrensfördel, menar hon, eftersom en högre utbildning borgar för att man lär sig kritiskt tänkande, problemlösningsförmåga och att ta till sig ny kunskap. De yrkesgrupper som finns inom Saco →

kommer att ha en avgörande roll inom många olika områden.

– Det är lätt att tänka att klimatomställningen är en teknisk fråga, men det är en omställning som kräver forskning, innovation, en förmåga att förändra organisationer och regelverk, investeringar, mänskligt beteende. Så det omfattar väldigt breda yrkesgrupper. Det är vår utgångspunkt att akademisk kompetens måste tas till vara på ett bättre sätt.

Sofia Rydgren Stale säger att hon är optimistisk: Vi kan klara av den nödvändiga omställningen på ett rättvist sätt. Men hon är också realist.

– Det är klart att en omställning kan vara tuff. Det kan finnas motstånd, ett obehag, och det är fullt naturligt. Det viktiga är att vi säkrar upp strukturer och har ett omsorgsfullt och respektfullt sätt att hantera att den här förändringen påverkar människor.

I den nya boken ”Klimatledarskap: hopp, ansvar och handlingskraft” argumenterar författarna (en etnolog och två psykologer specialiserade inom arbets- och organisationspsykologi) för att klimatledarskap är något som angår alla ledare och chefer. För att vi ska kunna ställa om samhället behövs ett kraftfullt ledarskap som möjliggör omställning på bred front.

Dessutom kan arbetsplatsen spela en viktig roll som arena för förändring, menar författarna. För alla dem som inte vet vad de ska göra av sin oro eller sitt engagemang kan möjligheten att, som medarbetare på ett systematiskt sätt, bidra till en positiv utveckling på jobbet ”bli en lättnad och samtidigt öka meningsfullheten i arbetet”, skriver de.

Arbetsmiljön då, hur kommer den att påverkas av ett förändrat klimat? Det beror förstås väldigt mycket på vilket yrke du har. Den som jobbar fysiskt utomhus, och därmed blir känslig för olika klimathändelser, kan komma att få ett farligare arbetsliv.

– Arbetare är generellt en sårbar grupp för klimatförändringar, säger Karin Lundgren Kownacki på SMHI.

För den som jobbar på kontor med svajig luftkonditionering under en värmebölja handlar det mer om att man inte kommer att ha samma ”termiska komfort” som tidigare. Även om vi inte utsätts för hälsoskadlig värme minskar välmåendet och den kognitiva funktionen försämras när temperaturen stiger.

– När man inte har termisk komfort blir man mindre produktiv och väldigt fokuserad på att man vill bort från den situationen. Det gör att man inte blir lika skarp, man tappar fokus och kan ta fel beslut. Och det är inte en liten sak, egentligen. Det handlar om väldigt stora summor om många miljoner människor blir lite mindre produktiva.

”Det är klart att en omställning kan vara tuff. Det är fullt naturligt.”

SOFIA RYDGREN STALE

Psst....
Det går självklart att prenumerera på vårt fördjupande magasin även i fortsättningen.

Läs Socionom digitalt – utan kostnad

Nu får alla **Akademikerförbundet SSR:s medlemmar** inom socialt arbete tillgång till allt innehåll på socionomen.se.

Aktivera ditt konto på **socionomen.se.**

Socionomen

Plågade djur, våld i nära relation och barn som far illa. En djurskyddshandläggare kan vara den enda som ser. Alexandra Röjder leder sina medarbetare genom hot, våld och misär.

Text: **Therese Johansson**
Foto: **Emma Vistrand**

Skyddar djur – och människor

Alexandra Röjders dröm gick i uppfyllelse och hon fick jobba med djurskydd. I dag är hon chef på avdelningen på länsstyrelsen i Västmanland.

Alexandra Röjder har fostrats i stallet. Som barn växte hon upp på en lantgård utanför Torsby, där hästarna var huvudpersonerna. Många kom och gick, men den första, Morris, var en konstant. En ”svår” men djupt älskad häst.

– Morris lärde mig mycket. Man brukar ju säga att kvinnliga ledare formas i stallet, och det finns något i det. Man lär sig ta ansvar, blir självständig och bra på att snacka. För är det fler än en person i stallet blir det i regel konflikter, kring allt från rutiner till skötsel. Man måste vara kommunikativ.

Kanske har hon också blivit bra på att hugga i.

– Efter studierna på SLU sökte jag massa jobb, men det var hopplöst. Knappt så att jag ens fick ”tack för din ansökan” till svar. Jag flyttade hem till mina föräldrar, började jobba på mjölkgård samtidigt som jag extraknäckte på restaurang och som städare. Även lite som vikarie på högstadiet. Som mest hade jag fyra jobb samtidigt.

Som enhetschef på vilt och djurskydd på länsstyrelsen i Västerås håller hon numera mest till i möten och framför datorn, men någon kontorsnisse är hon inte i själ och hjärta.

– Jag är också scout, så kontoret är inte mitt naturliga habitat. Jag gillar att vara ute i skog och mark, vara praktisk.

Som nyexad biolog från lantbruksuniversitet var drömmen att komma in på länsstyrelsen, så pass att hon erbjöd sig att jobba gratis. Hon fick in en fot som praktikant som djurskyddshandläggare i Västerås, som förlängdes till ett vikariat, som ledde till en chefstjänst.

– Du vet aldrig vad en vecka kommer att innehålla eller vad som väntar bakom den där dörren du knackar på. Att få leda mina medarbetare genom både ljusa och mörka stunder är en ynnest.

Som djurskyddshandläggare på länsstyrelsen har man en lagstiftad rättighet att gå in i privatpersoners hem. Det behövs bara en misstanke om att det finns ett djur som inte mår bra.

– Vi kan vara de första, och enda, som ser vad som pågår innanför stängda dörrar. Det kan vara djur som far illa, men lika ofta är det mänsklig misär.

Man måste stålsätta sig för att klara av jobbet långsiktigt, säger Alexandra Röjder.

– Alla funkar inte för det här. Det kan vara påfrestande och obehagligt, mycket känslor. Och du kan inte reagera så mycket på plats, utan måste hålla dig professionell. Stöd och hjälp finns alltid att tillgå senare, men i stunden måste man stå pall.

Att mötas av vanvårdade djur och →

CV

Alexandra Röjder

Utbildning
Biologi och sociologi vid SLU och Linnéuniversitetet

Arbetar
Enhetschef på länsstyrelsen i Västmanland

Lön:
”Jag tycker att lönen borde återspegla arbetsmiljön i större utsträckning än vad den gör i dag. Vi har inget risktillägg exempelvis. Vi är inte beväpnade, som till exempel polisen. Det här är ett jobb där vi inte kan komma undan, vi måste åka hem till folk. Risk ingår i jobbet. Det tycker jag borde synas på lönen.”

Min väg

1999–2010
På jakt efter äventyr
”Stallet, scouterna, innebandyn, lägren och det ideella engagemanget avlöste varandra. Att bara vara hemma var aldrig riktigt min grej – det fanns ju alltid något att göra, någonstans att vara eller något nytt att prova.”

2010–2013
Biologi och studentliv
”Studieåren på SLU i Skara bjöd på mer än bara biologi. Jag kastade mig in i studiebevakning, inspark och SLU:s gemensamma studentkårsarbete – där samverkan mellan studieorterna stod i centrum.”

2015
Fast tjänst
”Drömmen om en fast anställning som djurskyddshandläggare blev verklighet, och med jobbet kom en flytt till en ny stad där jag inte kände någon. Med en rejäl dos skräckblandad förtjusning tog jag klivet ut i det okända. Ett beslut som inte bara förändrade min vardag, utan också ledde till att jag träffade min nuvarande sambo.”

2016
Krossat självförtroende
”Efter att ha utsatts för kränkande särbehandling av en kollega hamnade självförtroendet i botten. Det följdes av ett år med regelbundna besök hos företagshälsovårdens psykolog, där jag fick arbeta med att hitta tillbaka till mig själv. En tuff period som krävde både tid och kraft – och som lärde mig att det ibland är en prestation i sig att resa sig igen.”

2023
Ledarskap utan facit
”Jag fick börja min chefskarriär ´på riktigt´ som biträdande enhetschef. Det landade till slut i en fast tjänst som enhetschef 2026. Chefsresan var inte enkel eller självklar utan kanske mest kan beskrivas som en hinderbana där kartan ritades om längs vägen.”

2025
Samverkan när den är som bäst
”Jag fick förtroendet att bli ordförande för länsstyrelsernas chefsnätverk för veterinär- och djurskyddsfrågor. Här får jag kombinera strategiskt arbete med samverkan och arbeta med otroligt kompetenta människor. Att få hålla ihop det gemensamma arbetet är både ett privilegium och en rejäl inspirationskälla.”

Scouthalsband
”Scouterna ligger mig varmt om hjärtat och jag har varit aktiv inom rörelsen sedan jag var barn. Det symboliserar även mitt ideella engagemang i andra föreningar som jag gärna ägnar mig åt på min fritid.”

mänsklig misär tar på krafterna, och Alexandra Röjder jobbar aktivt med att alla handläggare ska få olika typer av ärenden, inte bara de tragiska.

– Vi möter människor som tappat greppet, ofta extremt ensamma och isolerade personer, som kan ha djur i olika stadier från skelett till fin frisk kattunge. Och däremellan hela spannet av levande och döda djur i ett sammelsurium av bajs. Det är inte lätt att hantera. Därför måste man få se det fina i jobbet också.

Exempel på solskenshistorier?

– Riktigt duktiga lantbrukare och fina djurverksamheter. Ibland måste man bara få klappa välmående mjölkkor eller bada i valpar hos en uppfödare. Det är verkligen inte bara hemskheter och tråkigheter, utan majoriteten är exemplariska djurhållare.

Samtidigt möter hon och teamet ibland ensamhet och isolering, sjukdom, fattigdom, okunskap, hemblindhet och psykisk ohälsa – faktorer som kan påverka att djur far illa.

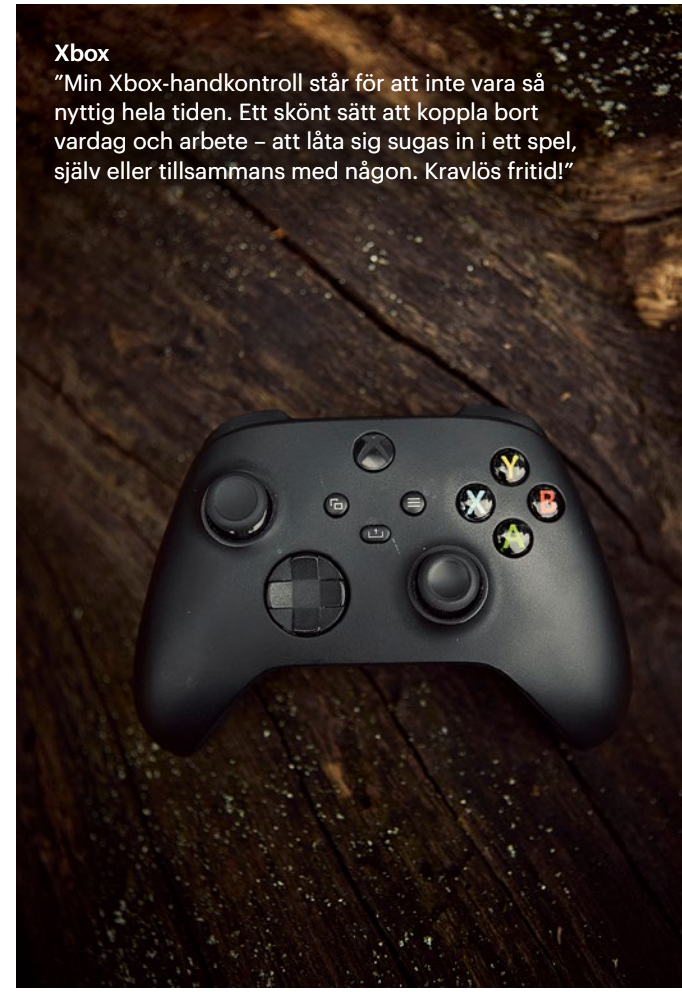
– När jag berättar för nära och kära om mitt jobb brukar många säga att de skulle bli så förbannade av allt man ser. Men det går ju inte. Jag tror inte att jag har varit på ett enda ärende där personen man möter, hur illa det än ser ut, har menat att det ska vara så. Det finns alltid orsaker, berättar hon.

– Det kan vara ett långsamt sluttande plan, som drivs på av sjukdom eller försämrad ekonomi, och som pågått så länge att man inte längre ser det själv. Personer som inte förstår att deras djur lider. Ibland kan vi behöva polisens hjälp med att i princip bryta djuren ur deras händer för att åka och avliva. Det är jättetufft att vara med om.

En händelse som gjort starkt avtryck är en kvinna som levde i en våldsam relation tillsammans med sin lilla bebis. Alexandra Röjder var där för att omhänderta en hund.

– Hon bönade och bad om att vi skulle låta bli, för om vi tog hennes mans hund skulle han slå ihjäl henne. Fokus ska ligga på djuren, men vi möter också våld, barn som far illa och djur som blir maktmedel i destruktiva relationer. Det är svåra grejer.

De har inte anmälningsplikt, men orosanmäler om det finns anledning.

Xbox
”Min Xbox-handkontroll står för att inte vara så nyttig hela tiden. Ett skönt sätt att koppla bort vardag och arbete – att låta sig sugas in i ett spel, själv eller tillsammans med någon. Kravlös fritid!”

→ De samarbetar med enheten för våld i nära relation.

– Det känns bra att kunna lämna över, det lindrar den etiska stressen även om den alltid är närvarande.

Det händer att Alexandra Röjder och hennes kollegor får utstå förolämpningar, uthängningar och även rena hot. Hon får något sorgset i blicken.

– Det är allt från hot om att få huvudet inslaget och ”jag ska knäppa dig” till att bli kallad hora.

En kollega hängdes ut efter att ha omhändertagit katter som förekommit på Tiktok.

– Det var en person som lagt sina kattungar i isbad och typ smort in dem i olja, som något slags experiment. Märkligt och helt oacceptabelt så klart. Under kontrollen filmar den här personen min kollegas visitkort och lägger ut i sociala medier. Handläggaren blir alldeles nedringd och mejlbombad av allmänheten.

Hoten och antalet incidentrapporter har enligt Alexandra Röjder ökat. Det har blivit grövre. Tröskeln att säga vad som helst till en myndighetsperson tycks ha sänkts.

– Vi har hot som har lett till sjukskrivningar. Vissa känner sig otrygga hemma på sin fritid. Jag har medarbetare som är rädda, som tänker mycket på hur de rör sig och vart de går. Många jobbar ju i det län där man också bor. Man vet aldrig vem man kan stöta på nere på Ica.

En prioritet är att hålla koll på personalens mående, med vetskapen att reaktionen inte behöver komma direkt.

– Alla är olika och hanterar saker på olika sätt. Jag försöker ständigt påminna mina handläggare om att du aldrig vet vad som kommer krypa under skinnet på dig. Det behöver inte ske i stunden. Det kan komma en vecka senare, det kan komma på helgen när du är ensam hemma. Du vet inte. Och det är helt okej att bli påverkad, du är inte dålig eller mindre professionell på något sätt. Du är mänsklig.

Mina tre bästa val

Testa nytt. Jag brukar utmana mig själv med något jag aldrig gjort förut. Senast gick jag till Friskis och svettis och anmälde mig till ledare, och lät dem välja inom vilket område. Nu är jag cirkelgymsledare!

Vara lat. Jag har fått träna mig att ta pauser och vara lite lat. Att sitta lite längre med kaffekoppen, lösa det där korsordet. Man behöver inte vara så jäkla nyttig och effektiv jämt. Men det har varit en lång väg att komma dit, för i grunden är jag en duktig flicka.

Ångra sig. Ett val är inte för alltid. Du kan alltid backa. Du kan alltid ändra dig. Jag blev chef för att jag ville testa något nytt, och jag tycker att det är jätteroligt. Men jag kan alltid sluta vara chef. Och det finns ingen skam i det. Livet förändras.

”Det är allt från hot om att få huvudet inslaget till att bli kallad hora.”

ALEXANDRA RÖJDER

Arbetsmiljö:
”Man kan inte dra alla över en kam. Det som den ena upplever som jättejobbigt kanske den andra inte bryr sig om. Som chef är det viktigt att ha en dialog och att snabbt vara där när något händer – hur mår du, hur känns det? – men även att följa upp. Saker kan krypa under skinnet långt senare.”

Kongress 2027

Den 21-23 maj är det dags för kongress!

Under kongressen beslutas vilka som ska leda Akademikerförbundet SSR och vilka frågor vi ska driva fram till 2030. Vill du påverka riktningen för vårt förbund? Du kan skriva ett förslag på vad du vill förändra i en motion eller kanske nominera någon till förbundsstyrelsen.

Kongressen beslutar vad Akademikerförbundet SSR ska tycka i allt från avtalsfrågor till professionsfrågor. Kongressen slår också fast hur vårt fackförbund ska utvecklas.

Läs mer här!

Akademikerförbundet SSR

ARBETSRÄTT

Kan man bli uppsagd innan man ens börjat?

Erik fick sparken redan innan han hann börja på sitt nya jobb. Har chefen rätt att riva kontraktet?

Mikael Smeds
Chefsjurist
Akademiker-förbundet SSR

Detta har hänt

Erik blev uppsagd innan han ens hade börjat jobba. Han förklarade att han skrev under anställningsavtalet ett par månader tidigare, och att hans chef nu hört av sig och sagt att han inte kan påbörja anställningen på grund av att de inte längre har behov av honom. De får riva kontraktet, hade chefen sagt. ”Jag skulle ju börja jobba på måndag”, sade Erik när han hörde av sig till förbundets rådgivning.

Detta gäller

En uppsägning behöver grundas på sakliga skäl för att vara giltig. Av lagen framgår att de sakliga skälen antingen kan hänföras till arbetstagaren personligen – då talar man om personliga skäl – eller till andra omständigheter som inte har att göra med arbetstagaren, då handlar det om arbetsbrist. Ett avskedande förutsätter att arbetstagaren gjort sig skyldig till ett grovt åsidosättande av förpliktelserna i anställningen, det är alltså fråga om grovt avtalsbrott. Vid ett avskedande upphör anställningen samma dag som arbetstagaren mottar beskedet.

När någon sägs upp från arbetet tänker nog de flesta att personen åtminstone har börjat arbeta. Men vad gäller om arbetsgivaren säger upp anställningsavtalet innan arbetstagaren hunnit påbörja anställningen? Den allmänna utgångspunkten är att avtal är bindande. Om en av parterna säger upp anställningsavtalet ska de iaktta reglerna om uppsägningstid. Att →

Anställ-ningsskydds-lagen

En uppsägning kräver sakliga skäl. De kan vara personliga eller hänföras till arbetsbrist.

Rådgivningen

Hjälper dig med allt ifrån arbetsrätt till lönefrågor. Mer info på Akademssr.se

→ anställningsavtal är bindande från den tidpunkt de träffas innebär också att arbetstagaren behöver vara lojal mot arbetsgivaren och kan exempelvis inte träffa avtal med en annan arbetsgivare för samma period.

Så får du hjälp

Om du behöver vägledning om vad som gäller i just din situation kan du kontakta Akademikerförbundet SSR:s fackliga rådgivning. Då får du tala med en erfaren ombudsman som utöver rättsliga aspekter även väger in praktiska frågor och dina önskemål.

”Vid ett avskedande upphör anställningen samma dag som arbetstagaren mottar beskedet.”

Så gick det

Erik fick kontakt med Anna som är ombudsman. Anna frågade Erik hur han tolkade chefens uttalande om att de ska ”riva kontraktet”. Erik svarade att chefen också sagt att han inte ska komma till jobbet på måndag för att det inte finns någon anställning längre. Då Erik inte fick någon uppsägningstid bedömde Anna att situationen ska likställas med att Erik avskedats från arbetet. Hon kallade därför arbetsgivaren till en tvisteförhandling och yrkade dels att arbetsgivaren skulle betala ekonomiskt skadestånd för förlorad lön under uppsägningstiden, dels allmänt skadestånd för att arbetsgivaren avskedat Erik i strid med anställningsskyddslagens regler.

Under förhandlingen klargjorde Anna rättsläget för arbetsgivaren och dennes ombud. Efter en kortare enskild överläggning återkom de och svarade att chefen hade agerat i stress och att de inte avsåg att avskeda Erik, att det i själva verket var arbetsbrist på grund av sparkrav i verksamheten. Erik och arbetsgivaren kom slutligen överens om att han skulle få lön och andra förmåner under uppsägningstiden och att det allmänna skadeståndet växlades mot arbetsbefrielse under samma tid.

Rekordmånga akademiker är med i a-kassan.

Gör som över **800 000** andra och trygga lönen med **Akademikernas a-kassa**.

A-kassan är en **framtidsförsäkring**.
Med den kan du känna trygghet genom hela arbetslivet – oavsett yrke eller bransch.

Läs mer och bli medlem på
akademikernasakassa.se

APT

En APT ska inte kännas som ett nödvändigt ont. Rätt använt kan mötet bli en friskfaktor, leda till bättre arbetsmiljö och göra jobbet roligare.

Text: **Karin Persson**

1

Tillfälle för dialog

En arbetsplatsträff, APT, är ett forum där medarbetare och chef, och ibland även skyddsombud och fack, kan mötas och prata om frågor som handlar om verksamheten och arbetsmiljön. Syftet är att utbyta information, ge inflytande och skapa delaktighet.

2

Inga regler kring frekvens

Att man ska ha APT står ofta inskrivet i kollektivavtalet. Däremot finns det inga regler för hur ofta det ska ske. Vanligt är att ha APT en gång i månaden. Chefen eller den som kallar till APT kan med fördel skicka ut datum för hela året så att alla kan göra plats för dem under sin arbetstid.

3

Alla förväntas bidra

Även om mötet är obligatoriskt ska det inte kännas som ett tråkigt måste – då har arbetsgivaren misslyckats med innehållet. Som chef gäller det att ge tid för dialog. Det behöver finnas ett bra system för hur medarbetarnas frågor, synpunkter och förslag tas omhand så att det blir meningsfullt att bidra.

Källa: **Akademikerförbundet SSR**

4

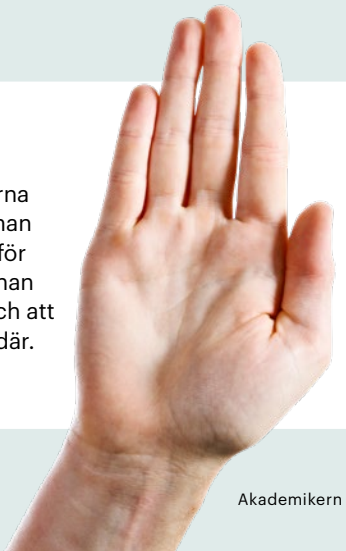
Viktigt forum för arbetsmiljöarbete

Arbetsgivaren ansvarar för det systematiska arbetsmiljöarbetet men ska ge medarbetare och skyddsombud möjlighet att vara delaktiga. Som medarbetare ska du meddela arbetsgivaren när du upptäcker risker och brister, men också att komma med konstruktiva förslag. APT är ett perfekt tillfälle.

5

Undvik detta!

Ensidig information uppifrån, där medarbetarna sitter på rad och lyssnar, skapar tystnad. Är man många kan man behöva jobba i smågrupper för att alla ska få komma till tals och diskutera innan synpunkter samlas in. Undvik individfrågor och att prata om personer eller grupper som inte är där.

Måns Olsson har bland annat gjort praktik på svenska ambassaden i Harare.

C-UPPSATS

Oljepengar och demokrati ett vinnartema

Det är inte oljeresurser i sig som förstör demokratin i afrikanska länder, utan den ekonomiska neokolonialismen. Måns Olsson utmanar en vedertagen förklaringsmodell – och belönas med första pris i årets C-uppsatstävling.

Text: **Tim Andersson**
Foto: **Sveriges ambassad i Harare, Zimbabwe**

Måns Olsson hade redan ett starkt intresse för Afrika när han under en utbytestermin i Sydafrika kom i kontakt med teorin om den så kallade resursförbannelsen. Den går ut på att länder med stora naturtillgångar, som olja och mineraler, riskerar en försvagad demokrati.

– Jag tyckte att det saknades en viktig faktor i den klassiska teorin: kolonialismen och neokolonialismen. Det är inte så att det är resurserna i sig som förstör demokratin.

I sitt examensarbete från Försvarshögskolan, som nu har vunnit första priset i årets C-uppsatstävling för pol. kand.- och samhällsvetarstudenter, undersöker Måns Olsson sambandet mellan oljeutvinning och demokrati i afrikanska oljeproducerande stater.

– Det finns fortfarande en ekonomisk kolonialisering i Afrika. Den bedrivs dels av västländer, men också av Kina och Ryssland. Min poäng är att den även blir politisk: globala handelsavtal och ekonomiska interventioner av organisationer som Världsbanken och Internationella valutafonden slår hårt mot dessa stater.

Måns Olsson avslutade sina studier i somras. Nu arbetar han på Sveriges ambassad i Rwanda, med handels- och Sverigefrämjande. Han har tidigare gjort praktik på ambassaden i Zimbabwe och uppskattar möjligheten att använda sina statsvetenskapliga kunskaper i arbetet.

– Man kan inte bara främja Sverige helt generellt, utan måste tänka på den politiska och historiska kontexten. På lång sikt vill jag jobba med politisk analys.

”Det är kliché att säga, men man måste förstå folkmordet 1994.”

MÅNS OLSSON

I Rwanda handlar det bland annat om att förstå landets utvecklingsprioriteringar och hitta områden där svenska företag och lösningar kan bidra. För att kunna göra det bra behöver man känna till landets historia, menar han.

– Det är kliché att säga, men man måste förstå folkmordet 1994. Även om det kanske är lite överfokus på det. För många är det väl det enda de vet om Rwanda, och det finns mycket mer.

Och framåt då? På kort sikt vill han fortsätta inom utrikesförvaltningen.

– Sedan har jag tre drömjobb: FN, Röda Korset och någon gång den privata sektorn. Men så länge jag får bo i Sydamerika, Afrika eller Asien och jobba med någonting som är nära besläktat med mänskliga rättigheter, är jag nöjd.

De som utser den vinnande C-uppsatsen är Akademikerförbundet SSR och Politicesstudenternas Riksförbund, och prissumman är på 10 000 kronor.

Guld, silver, brons

Vinnare: Måns Olsson med ”Relationships between oil and democracy in the African oil states. A quantitative resource curse study from a postcolonial perspective”.

Andra plats: Anna Mucha och Simona Strojmanov från Stockholms universitet med ”Ekonomiska kriser som politiskt stresstest”.

Tredje plats: Elias Satorius från Uppsala universitet med ”The Regulation of Trust”.

I luften

Du efter plugget, det fixar sig alltid

Den 2 december hålls Saco studentmässa i Malmö. Universitet, högskolor, yrkeshögskolor, folkhögskolor och privata utbildningar ställer ut för att locka gymnasieungdomar till sina utbildningar. Även arbetsgivare och fackförbund är på plats och informerar om akademikeryrken.
Studentmässa i Stockholm: **25–27 november**

31 januari: Sista dagen att lämna motion. I vår håller Akademikerförbundet SSR kongress. Alla medlemmar, lokalföreningar och distriktsföreningar har möjlighet att ge förslag på förbundets framtida verksamhet och inriktning. Motioner kan lämnas in till och med den sista januari.

Vilken väg ska förbundet välja?

Håll koll!

och läs mer i kalendern på Akademssr.se

Före julhelgen: Parterna växlar yrkanden. 2027 års avtalsrörelse är i gång på riktigt när parterna meddelar varandra vilka krav de har för de nya kollektivavtal som ska förhandlas under våren. Över 500 löneavtal ska omförhandlas och de berör totalt drygt 3,4 miljoner anställda.

Folk och försvar

Det säkerhetspolitiska läget, försvar, krisberedskap och globala säkerhetstrender diskuteras på rikskonferensen för Folk och försvar i Sälen **den 10–12 januari**.

31 januari: Sista dagen att nominera. Förbundsordförande Heike Erkers har meddelat att hon inte ställer upp för omval vid vårens kongress. Valberedningen arbetar för att hitta ny ordförande, men alla kan nominera kandidater till posten, samt till den nya styrelse som ska väljas i vår. Sista dagen att nominera är den sista januari.

Foto: Getty Images

Akademikerförbundet SSR

Allt det här ingår i ditt medlemskap

Kollektivavtal och lokala företrädare. Vi förhandlar fram kollektivavtal, ibland tillsammans med andra fackförbund. Vår stora lokala organisation ger dig närhet till kompetenta fackliga företrädare.

Råd och stöd från våra ombudsmän. Vår rådgivning ger dig snabba svar på arbetsrättsliga frågor och råd om anställningsavtal, lönerådgivning med mera. Vi har också särskild rådgivning för chefer och egenföretagare. Rådgivningen har öppet 08.00–17.00 på vardagar. Telefonnumret är 08-617 44 00.

Vår inkomstförsäkring. Inkomstförsäkringen ingår i medlemskapet. Den kompletterar ersättningen från a-kassan upp till 80 % av månadslöner upp till 100 000 kronor. Vår inkomstförsäkring ger ersättning även om du säger upp dig själv. Dessutom ingår kvalificerad karriärcoachning. Kom ihåg att du måste vara med i a-kassan för att kunna få ersättning från inkomstförsäkringen.

Försäkringar. Teckna prisvärda försäkringar med rabatt hos Akademikerförsäkring och Folksam. Som ny yrkesverksam medlem i förbundet får du fyra bra försäkringar kostnadsfritt i tre månader hos Akademikerförsäkring.

Lönestatistik. Du har tillgång till Saco Lönesök där du kan ta fram detaljerad lönestatistik och jämföra löner. Du får även personlig lönerådgivning från våra ombudsmän.

Karriärutveckling. Vi hjälper dig att formulera ansökningshandlingar, ger stöd inför intervju och löneförhandling samt karriärcoachning. Du får inbjudningar och rabatter på seminarier och yrkeskonferenser.

Rabatt på bolån och banktjänster. Du får medlemsrabatt på bolån och andra banktjänster.

Tidskrifter. Du får vår prisbelönta medlemstidning Akademikern. Om du är chef, personalvetare eller egenföretagare får du även Chefstidningen. Du får kraftig medlemsrabatt på Socionomen och flera andra tidskrifter.

Fritidshus. Hyr våra populära fritidshus och lägenheter i Cagnes-sur-Mer utanför Nice på franska rivieran, i Fuengirola på spanska solkusten och i Klövsjö i Jämtlandsfjällen.

Pensionsrådgivning. Du får kostnadsfri pensionsrådgivning Akademikerförsäkring och Skandia.

Vill du ha rådgivning? Gå in på svardirekt.akademssr.se eller ring 08-617 44 00

Medlemsavgifter per månad, exkl a-kassa. Avgifterna gäller från 1 juli 2015.

Ordinarie avgift, arbetar mer än halvtid	260 kronor	Eget företag (serviceavgift för eget företag tillkommer med 380 kronor inkl moms)	83 kronor
Deltidsarbetande, 50 % eller mindre	198 kronor		
Nyexaminerad med anställning, max två år efter avslutad grundutbildning	135 kronor	Anställning halvtid eller mindre + eget företag (serviceavgift för eget företag tillkommer med 250 kronor inkl moms)	198 kronor
Introduktionsmedlem, max två år	135 kronor	Utländsk anställning och arbetar utomlands	94 kronor
Doktorand	146 kronor	Pensionär	73 kronor
Föräldraledig, sjukskriven, studieledig mer än tre månader (anställda)	112 kronor	Etableringsmedlem	100 kronor, engångsbelopp
Arbetssökande 100 %	94 kronor	Student	Kostnadsfritt under hela studietiden

Om du är medlem i Akademikernas a-kassa tillkommer 140 kronor/månad.

Du betalar väl med autogiro? Ett enkelt sätt att spara miljön! Anmäl dig på akademssr.se/autogiro

Snart införs avgift på 35 kronor för pappersfaktura. Du behöver inte betala fakturaavgift om du betalar med autogiro eller e-faktura.

Glöm inte att meddela ändrad anställning, arbetslöshet, föräldraledighet, långtidssjukskrivning osv – vi får ingen sådan information automatiskt från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller a-kassan. Det är viktigt för att du ska få rätt service och rätt medlemsavgift. Inga avgifter betalas tillbaka retroaktivt.

Har du frågor om ditt medlemskap, avgifter eller liknande? Kontakta oss på 08-617 44 00 eller medlem@akademssr.se.

Logga in på Mina sidor och kontrollera dina uppgifter

B Posttidning
Ej retur

AVS: Akademikerförbundet SSR
Box 12800, 112 96 Stockholm

Reportage
Nästan ingenstans föds så få barn som i Strömsund

Klimatkris
Så påverkas jobben

Känsligt
Djurskydd provocerar – vanligt med hot och hat